

Д.С. Войт, канд. екон. наук, докторант
Міжнародний університет бізнесу і права, Україна
Ю.А. Левенець, магістранта
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, Україна

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Доведено, що зі своїм потенціалом Миколаївська область має всі можливості зайняти одне із провідних туристичних місць в Україні. Особливості економіко-географічного розташування, благодатні природно-кліматичні умови з чорноморським узбережжям та національними природними парками, наявність пам'ятників архітектури, історії й культури, створюють сприятливі передумови для розвитку курортно-рекреаційної й туристичної галузі.

***Ключові слова:** туризм, туристичний бізнес, курортно-рекреаційна галузь, туристичний імідж, туристичні ресурси, туристичний продукт, сфера послуг*

Постановка проблеми. Миколаївська область є надзвичайно перспективною в туристичній галузі. Вигідне географічне положення з виходом до моря, наявність розгалуженої річкової системи, багаті природні ресурси та цікава історія краю роблять його надзвичайно привабливим для туристів з усіх куточків світу. Місцеві туристичні компанії докладають усіх можливих зусиль для покращення умов функціонування туристичного бізнесу в регіоні, проте цього недостатньо. На теренах області розкинув свої береги величний Південний Буг. Це дає можливість розробляти цікаві річкові маршрути при плануванні подорожей мальовничим Миколаївським краєм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням шляхів розвитку регіональних туристичних одиниць присвячені праці таких вчених як Ільчук О.О., Городня Т.А., Коляда О.В., Корольок Ю.А., Мальська М.П., Трегубов О.С., Андрушенко В.Ю., Богославець О.Г., Бойко Н.О. та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування доцільності створення нових туристичних маршрутів задля розвитку туристичного потенціалу Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. До основних тенденцій розвитку світового туризму в ХХІ столітті належать інтенсивний розвиток політичного, культурно-пізнавального, ділового, тематичного та пригодницького туризму і круїзи; посилення конкуренції, що вимагає від туристичної галузі підвищення якості наданих послуг. Також спостерігається концентрація інвестицій і кооперація учасників ринку туристичних послуг; збільшення частки витрат на подорожі в сімейних бюджетах, зростання популярності індивідуального туризму тощо.

За останній час в сфері туризму відбуваються серйозні позитивні зміни: розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів і поліпшується відвідуваність туристичних об'єктів. До довготривалих чинників, що об'єктивно сприяють поступовому розвитку міжнародного туризму, належать економічні (зміна структури попиту), демографічні (зростання народонаселення) та науково-технічний прогрес (розвиток матеріально – технічної бази).

Миколаївщина – перлина Південного регіону, благодатний край, де жаркий родючий степ зустрічається з прохолодою чорноморських хвиль, терпкі запахи чебрецю й полину змішуються із солоним вітром морських просторів. Миколаївська область завдяки своєму вигідному географічному положенню, м'якому клімату, безкрайнім просторам степових національних природних парків та узбережжями Чорного моря може стати центром тяжіння туристів з усієї України та світу. Кінбурнська коса – одне з найулюбленіших місць відпочинку жителів південних областей України. Приголомшлива природа і багата історія цього місця запрошує провести тут свої вихідні. Кінбурнська коса зачаровує своєю первозданною природою. У Чорному морі навпроти гирла Південного Бугу недалеко від міста Очаків знаходиться невеликий безлюдний острів Березань. Його довжина становить близько 1 км. Він цікавий своєю історією, яка бере початок з часів античності. Одним з найпопулярніших туристичних місць є невелике село Мигія, яке розташоване на річці Південний Буг. Найчастіше сюди з'їжджаються любителі активного відпочинку. Велика кількість водних порогів дозволяють туристам займатися тут рафтингом. Костянтинівська батарея - фортифікаційна споруда в Миколаєві часів Кримської війни. Це довга штучна коса, на кінці якої знаходиться острів, розташована в районі с. Мала Корениха на березі Бузького лиману. Городище «Дикий сад» є пам'ятником археології. Це останки стародавнього кіммерійського поселення, орієнтовний час заселення - 12 століття до н. е. Вчені стверджують, що місто молодше єгипетських пірамід всього на 1000 років.

Місто Миколаїв, що велично розкинулось на берегах Південного Бугу та Інгулу, є надзвичайно перспективним місцем для розвитку туристичної діяльності. Офіційною датою заснування Миколаєва вважають 1789 р., а свою назву він отримав на честь дня Святого Миколая та події, що сталася тієї днини за рік до того — взяття турецької фортеці Очаків. На території міста археологи знайшли залишки поселень часів неоліту, греко - римського періодів (IV ст. до н.е. — III ст. н.е.), ранньослов'янського часу (VIII—IX ст.). У 1788 р. було зведено верф, що поклало початок історії міста.

Місто має свої туристичні пам'ятки, які можуть зацікавити туристів з різних куточків України. Це астрономічна обсерваторія — одна з найстаріших обсерваторій Східної Європи, що має власний меридіан у міжнародних астрономічних атласах. Церковні пам'ятки, а саме: Свято-Миколаївська церква, Церква Пресвятої Богородиці (XIX ст.), Католицький костел (XIX ст.). Історичні пам'ятки, зокрема, комплекс будівель Морського відомства (сер. XIX ст.), брама й корабельні мури (1848 р.), чоловіча гімназія (1850 р.), 1-й та 2-й корпуси Старофлотських казарм (1850 р.), будинок штабу флоту (1793 р.), водонапірна башта (XIX ст.). Цікавими є музеї міста: Миколаївський краєзнавчий музей, музей історії суднобудування та флоту, будівля якого є візитівкою міста, художній музей ім. Верещагіна, музей підпільно-партизанського руху на Миколаївщині в 1941—1944рр. Та найбільшої популярності вдалося досягти Миколаївському державному зоопарку.

Сучасна колекція зоопарку є найбільшою в Україні, нараховує близько 350 видів, понад 3 тис. екземплярів. Миколаївський зоопарк був першим серед українських зоопарків 1993 р. був прийнятий до Європейської асоціації зоопарків та акваріумів.

У 1988 р. в зоопарку було створено музей його історії, до експозиції якого належать документи, фотографії, колекції експонатів флори та фауни. У 2004 р. в зоопарку було відкрито вольєр для свійських тварин: «Дідова хата». Подвір'я у фольклорному стилі одночасно є місцем спілкування з ручними свійськими тваринами і музеєм побуту півдня України.

Флотський бульвар - одна з найважливіших історичних вулиць Миколаєва та красиве місце для прогулянок жителів міста та його гостей. На річці Південний Буг нижче за течією Варварівського мосту знаходиться єдиний на Чорному морі Миколаївський яхт-клуб, який з дня заснування зберіг назву і своє призначення, а також не змінив місця розташування. На перший погляд, Миколаїв може здатися непримітним промисловим містом, але варто уважніше придивитися, і перед вами відкриється Миколаїв - туристичний.

Створення привабливого туристичного продукту – основний вид діяльності туристичних фірм. При створенні туристичного продукту необхідно чітко розуміти, чого хочуть туристи і як можна задовольнити їхні потреби. Тому створення туристичного продукту починається з вивчення його споживчих якостей і властивостей, виявлення найбільш привабливих його сторін для туристів [2].

Річковий пасажирський транспорт і на сьогодні залишається важливим засобом пересування на місцевих регулярних маршрутах, де широко використовують річкові багатопалубні теплоходи, швидкісні судна (на підводних крилах), спеціальні плоскодонні кораблі з водотурбінними двигунами для мілководдя, судна на повітряній подушці. Разом із тим, з розвитком мережі автошляхів та залізниць, авіаційного транспорту, переміщення пасажирських потоків річками втратило свої переваги в багатьох країнах і регіонах, але значення річкових круїзів у туризмі незмінно збереглося.

Річковий туристичний маршрут Миколаївською областю охоплює визначні пам'ятки регіону, зокрема місто корабелів, великий порт і обласний центр Миколаїв, археологічний заповідник «Ольвія», маленьку перлину Північного Причорномор'я місто Очаків та унікальний природний комплекс нижньодніпровських пісків Кінбурнську косу.

Вибір і розробка того чи іншого маршруту пов'язані насамперед з цілями поїздок туристів. Так, для екскурсійно - пізнавальних турів обирають міста з найцікавішими туристичними визначними пам'ятками, наприклад, історичними і культурними пам'ятниками, музеями, картинними галереями й ін. При організації турів на відпочинок до маршруту включаються курортні, морські, гірські чи сільські центри з відповідними природно-кліматичними ресурсами. Метою маршруту «На хвилях Південного Бугу» є знайомство туристів з цікавою історією Миколаївщини, мальовничими краєвидами Південного Бугу.

При розробці й проектуванні туристичного продукту враховується класифікація форм і видів туризму. Туристичний продукт «На хвилях Південного Бугу» за класифікацією є маршрутно - пізнавальним за метою діяльності, пересувним за ступенем мобільності, груповим за формою участі, змішаним за віком, дводенним за часом, за використанням транспортних засобів – комбінованим, за сезонністю охоплює активний туристичний сезон, за географією – місцевий.

Формування конкретного туристичного продукту для задоволення потреб у туристичній послугі включає в себе розробку маршрутів, турів, екскурсійних програм, надання основних, додаткових і супутніх послуг. За класифікацією туристичних маршрутів «На хвилях Південного Бугу» є тематичним (з перевагою екскурсійного обслуговування і пізнавальної

спрямованості), сезонним (функціонує у визначений сезон), кільцевим (зі збігом точок початку і кінця маршруту та відвідуванням кількох пунктів на маршруті), маршрутом вихідного дня, маршрут організує перевезення власним транспортом туристичної організації, за способом пересування на маршруті є комбінованим (автобусним, річковим).

Розробка маршрутів – це складна багатоступенева процедура, яка вимагає достатньо високої кваліфікації і яка є основним елементом технології туристичного обслуговування. Ця процедура довготривала за часом і може займати декілька місяців. Якщо розроблений маршрут є замовленим, то процедура його створення спрощується, за винятком заходів, що забезпечують його безпеку.

Розробка туристичного маршруту закінчується узгодженням і затвердженням паспорту маршруту. Паспорт туристичного маршруту використовується при формуванні турів, а також при розслідуванні шляхово-транспортних подій. Узгодженням і затвердженням паспорту маршруту повинен займатися спеціально створений орган при обласній державній адміністрації або міській раді.

Розпочинається подорож екскурсією центральною вулицею міста Миколаєва Соборною. Миколаїв – місто корабелів, що було засновано у 1789 р. На туристів чекає захоплююча розповідь про історію славетного міста.

На набережній, біля самої води, на туристів чекає затишний катамаран, який пропонує спокійну прогулянку на хвилях Південного Бугу. Звісно, на автомобілі шлях буде значно коротшим, проте ласкавий річковий вітер, мальовничі краєвиди та цікава програма на борту не дадуть ані хвилини на те, щоб сумувати і час пролетить непомітно.

Перше місце призначення – Ольвія. Руїни давньогрецького міста Ольвія розташовані на південній околиці с. Парутине, на березі Бузького лиману. Ольвія Понтійська була одним з чотирьох найбільших античних полісів у Північному Причорномор'ї, проіснувавши впродовж тисячоліття - з VI ст. до н.е. до IV ст. н.е. Була заснована переселенцями з м. Мілета, перевалочним пунктом для яких послужив о. Борисфен (Березань). Зараз це Національний історико-археологічний заповідник "Ольвія".

Наступного дня на туристів чекає місто Очаків. Воно розташоване на північному березі Чорного моря, біля входу в Дніпро-Бузький лиман. Заснований ханом Менглі-Гіреєм в 1492 р. як фортеця Кара-Кермен (Чорна Фортеця) на місці литовської фортеці Дашів (1415 р.) і ще більш ранніх давньогрецьких, сарматських і слов'янських поселень. Курортна зона знаходиться на західній околиці - в с. Чорноморка на Лагерній косі, яка омивається водами Чорного моря і Березанського лиману.

Після екскурсії Очаковом маршрут тягнеться до Кінбурнської коси - мису, довжиною близько 40 і шириною менше 10 кілометрів. Кінбурнська коса розташована між прісним Дніпро-Бузьким лиманом і солоною Ягорлицькою затокою. Кінбурнська коса, площею понад 200 гектарів, входить до складу Чорноморського біосферного заповідника.

Привабливість туристичного маршруту набагато залежить від способу перевезення туристів між включеними в нього містами. Цікавим вирішенням цього питання є комбінування засобів перевезення. Зручне розташування об'єктів туру на річці Південний Буг та берегах Дніпро - Бузького лиману дозволяє використовувати не тільки автотранспорт, а й водний річковий транспорт. Варто дуже ретельно підходити до вибору тих чи інших засобів перевезення туристів. Зокрема, потрібно враховувати такі вимоги:

- При складанні маршруту не допускати повторного транзитного відвідування туристами міста, у якому вони вже були. Необхідно шукати такі варіанти транспортних перевезень туристів по маршруту, які забезпечували б однократне відвідування ними запланованих міст. У розробленому маршруті всі пункти відвідуються один раз, окрім тих, які є відправними точками для повернення до місця збору групи.

- При виборі засобів перевезення варто віддавати переваги тим перевізникам, які можуть забезпечити швидшу і максимально комфортабельну доставку туристів з міста до міста. При врахуванні цієї вимоги при розробці маршруту, була створена концепція «Час біжить все швидше – тож не поспішайте». Від Миколаєва до Очакова майже 70 км й автомобіль може здолати цю швидкість за годину. Проте спека, жахливі дороги навряд чи зроблять цю подорож приємною. Звісно подорож річковим транспортом буде тривати довше, зате відчуття, отримані на борту нещодавно збудованого пасажирського катамарану, будуть того варті.

- При плануванні пасажирських перевезень по маршруту необхідно також намагатися залишити якнайбільше світлового часу для організації екскурсій або вільної активності туристів, використавши з цією метою, наприклад, нічні години для перевезення потягом, а ранкові чи вечірні - для перевезення літаком або автобусом. Водний транспорт має свої особливості, тому ця подорож вже сама по собі є екскурсією. Проте у розробленому турі врахована ця умова і всі екскурсії та вільний час приходяться на світлі години дня.

Необхідно вказати на тісний зв'язок між змістом маршруту (перелік відвідуваних міст і пунктів) і тривалістю туру. Вітчизняні туристичні фірми повинні бути зацікавлені в розширенні географії маршрутів по Україні. Для цього необхідно постійно вивчати можливості використання

все нових туристичних ресурсів, здатних привернути увагу туристів. Це й було зроблено при розробці маршруту, оскільки він охоплює Миколаївську область, тоді як основними візитними картками українського туризму на сьогодні є Львів, Одеса, Київ.

Для просування туристичного продукту на ринку туристичної індустрії використовуються різні методи. Одним з важливих методів є організація виставок, які дозволяють продавцям і покупцям туристичного продукту зустрітися на одній території та укласти угоди. Такі виставки невеликого масштабу можливо проводити й у Миколаївській області.

Висновки з проведеного дослідження. Розгалужена річкова система в Україні повинна більшою мірою використовуватися в туристичних цілях, що потребує детального вивчення і планування можливих маршрутів. Таким чином, річкові туристичні маршрути можуть надати змогу познайомитися з мальовничими куточками Миколаївської області.

Бібліографічний список: 1. Андрушенко В.Ю. Значення та розвиток територіально-рекреаційної системи завдяки туризму / В.Ю. Андрушенко. – Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток економічної системи в умовах глобалізації». м. Вінниця, 28-29 листопада 2014 р. – С. 87-90. 2. Биржаков М.Б. Введение в туризм / М.Б. Биржаков. – М.–СПб.: «Издательский Дом ГЕРДА», НП «Издательство «Невский Фонд», 2014. – 544 с. 3. Богославец О.Г. Креативність як визначальний фактор трансформаційних процесів у розвитку рекреації / О.Г. Богославец, Н.О. Бойко. – Тези Міжнародної науково-практичної конференції. "Туристичний, готельний і ресторанный бізнес: інновації та тренди". – (м. Київ, 7 квітня 2016 р.). – К.: КНТЕУ, 2016. – 362 с. – С. 20-22. 4. Ільчук О.О. Сучасні аспекти становлення туристичних ресурсів / О.О. Ільчук, Т.А. Городня. – Вісник Львівської комерційної академії Серія економічна. – 2016. – Вип. 50. – С. 95-98. 5. Коляда О.В. Туристична сфера як пріоритетний напрям діяльності малого бізнесу / О.В. Коляда. – Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1 (7). 6. Королюк Ю.А. Тренди в туристичному бізнесі / Ю.А. Королюк. – Тези Міжнародної науково-практичної конференції. "Туристичний, готельний і ресторанный бізнес: інновації та тренди". (м. Київ, 7 квітня 2016 р.). – К.: КНТЕУ, 2016. – 362 с. – С.153-155. 7. Мальська М.П. Теоретичні засади розміщення підприємств індустрії туризму / М.П. Мальська. – Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 2 (8). 8. Трегубов О.С. Формування інфраструктури туризму як умова вдосконалення діяльності підприємств туристичної сфери / О.С. Трегубов. – Ефективна економіка. – 2013. – № 9. 9. Туристичний бізнес: теорія та

практика. Підручник. 2-вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с. 10. Іртищева І.О. Організація туристичних кластерів як ефективний засіб управління туристичним бізнесом / І.О. Іртищева, Д.С. Войт, Ю.А. Левенець // Вісник ХНАУ. Збірник наукових праць. – Вип. 1. – Харків, ХНАУ. – 2016. – С. 300–308.

Д.С. Войт, Ю.А. Левенець. Пути развития туристического потенциала Николаевского области. Доказано, что со своим потенциалом Николаевская область имеет все возможности занять одно из ведущих туристических мест в Украине. Особенности экономико-географического положения, благодатные природно-климатические условия с черноморским побережьем и национальными природными парками, наличие памятников архитектуры, истории и культуры, создают благоприятные предпосылки для развития курортно-рекреационной и туристической отрасли.

Ключевые слова: туризм, туристический бизнес, курортно-рекреационная отрасль, туристический имидж, туристические ресурсы, туристический продукт, сфера услуг

D. Voit, Y. Levenets. The ways of development of mykolaiv region tourist potential. It is established that the main trends of world tourism in the twentieth century are the intensive development of political, cultural, educational, business, thematic and adventure tourism and cruises.

It is proved that with its potential Mykolaiv region has a big opportunity to become one of the leading tourist destinations in Ukraine. Features of the geographical location, beneficial climatic conditions of coastal areas and national parks, the monuments of architecture, history and culture, creates favorable conditions for the development of resort, recreational and tourism industry.

It is proved that various methods can be used to promote the tourist product on the market tourist industry. One of the important methods is exhibitions that allow buyers and sellers to meet the tourist product in the same area and sign the agreement. Such small-scale exhibitions may be held in the Mykolaiv region.

An extensive river system in Ukraine should be used more for tourism purposes, that is why it requires detailed study and planning of possible routes. Thus, river tours can provide an opportunity to meet with picturesque corners of Mykolayiv region.

Keywords: tourism, resort and recreation industry, tourism image, tourism resources, tourism products, services

Стаття надійшла до редакції 29.06.2016 р.